

ادبیات عمومی و تجربی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی و علمی غزته‌در .

جلد : ۱

سنه : ۱۰ ربیع‌الآخر ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۲۱ کانون ثانی ۱۳۳۲ نومرو ۱۴

جلال نوری بکه مکتوب

L ۱۶ کانون ثانی ۱۹۱۷

استاد معزز

اسویچره خاطرانی ملفوفدر . بر آیدن بری اقدامك هیچ بر نومروسنی کورمدم . عجا بو کونلرده آله بیلیرمییم ؛ اسویچره یه دائر یازیلر و دیگرلری چوقدنبری یازیلش طورییور . بوراده نه کاتیم نه کتابم وار . پارمغمده بر جیبان چیقمش . اون بش کوندر نه زحمتله قلم طوتیورم ، بن بیلیرم . چاقی بی اوجندن طوتارکی .. بوراده قیش پک شدتلی . سزکله حسبحال ایده جک پک چوق شیلر وار . بو کونلک مساعده کزله بیان اشتیاق و احترام ایله سوزیمه بوراده نهایت ویریم محب مکریم افندم .

سزائی

اسویچره خاطرانی

۶ اغستوس ۱۹۱۶

طاغلك مسافرلرندن دكل، يرلرلرندن، جبالك اولاد سرافرازندن بری، اوكله دن صوكره ساعت بریچقده بولنديم اوتله كلرك، دون كيجه سوزی كچن تنزهی اخطار ایتدی . اوراده ، عزیمت وعودت طوی درت ساعت ! دیوردی . دنیانك كزدیکم یرلرنده اسویچره کی یورومه نك حوایچ ضروریه دن اولدینی بر هملکت کورمدم . اسویچره لی مقتضیات حال و موقع فلسفه سندن انسان - کچی اولق مجبوریتنده ! اسویچره طاغلردن عبارت بر قطعه ! بوراده طوغانلر طبیعی « طیرمانق » خاصه سنه مالک اوله رق دنیا یه کلیور . مثلاً : یانکزدن کچن وتنزه ایچون سوقاغه چیقمش ظن ایتدیککز برکنج قیزله بریاشلی پدر بش التی ساعت مسافه سی اولان دیگر برشهره کیتمکده ، بر

تورکلرک ملی، بہار چیچکلرندن

سنبل

- سلیمان نظیف بک افندیہ -

قدیم یونانیلرک اوزون، قیویرجیق، طالعہ لشمس پرچلی، نوردن برکمرلہ قوشانمش، اُلندہ بریای، ویا کمان طوتار غایت کوزل بردلیقانی اولہرق تصویر و تجسیم ایتدکلری، فنون صنایع و حرفت، طبک، حتی بتون نور معارفک معبودی اولان «آپولون» ک کنج کوزدہ سی نامنہ اضافہ لاتینلرک «ہیاسہنتوس = Hyacinthus»، فرانسلرک «ہیاسہنت = Hyacinthe»، دہا عمومی و مشہور اولہرق - «ژاسہنت = Jacinthe» توسیم ایتدکلری بوکوزل بہار چیچکلری سرلوحہ مقال اولہرق ذکر ایتدکن مقصد و غرضمز، وقتیلہ بزده بو شکوفہ عطر نثاردن بیوک بر ذوق ادبلہ بک ظریف بر صورتدہ استعاراتدہ بولنان فاضلہ شاعرہ مز مرحوم فطنت خانمک :

«کلشنی وصف ایلدکن روی خوباندر غرض»

«سنبل» ی یادایتدہن کیسوی جاناندر غرض»

ویا خود شاعرک

«خیال زلف یار اولدجہ کوزدہ کریہ لازمدر»

«یازقدر شیشہ بی آب ایچندہ اویلہ سقبلر»

دیدکلری کبی نہ زلف یار، نہ روی خوبان، نہ دہ کیسوی جاناندر. مقصدمز، بک قیویرجیق توپجانتک بک جانلی رنکلرلہ مزین حسن و آنی، خوشبو وریقاتی، الوانی ایلہ اسلافزک محبوب باغبانان شکوفہ سی، دہا طوغروسکی اسکی تورک باغچہ لرینک اوزہرہ زینت خیابانیدر. یعنی اولانجہ لطافتیلہ «سنبل» ک کندیسی و تاریخ زراعتزک فصل ازہارندہ کی موقع والاشانیدر.

فنگ «فصیالہ زنبقیہ» دہ کوستردیکی سنبل، حقیقہ اسلافز-طرفندن بہار چیچکلری ایچندہ «لالہ» دن سوکرا اکیز یادہ سولش چیچکلردن بریدی؛ وفات ایتدکدنصرکہ روز قیامتدہ چیچکلرلہ حشر اولسنی جناب حقندن تضرع و نیاز ایتک صورتیلہ کندیسنک بیوک بر تورک شکوفہ پرستی اولدیغنی کوسترن «شکوفہ نامہ» [*] صاحبی [علی چلی] مرحوم، «سنبل» ی لالہ، زرین، کل کبی ملی چیچکلر مز میانندہ کوستریور. بو خصوصدہ کی تدقیقات تاریخیہ دہ چلی مرحومی تصدیق ایدیور، چونکہ عرقاً بر تورک اولدیغنه تاریخادہ شبہ اولیان «حماریہ» کہ عباسیلرک مصردہ کی والیسی «احمد بن طولون» ک اوغلیدی. «اعماراتہ»، غرس اشجار و ازہارہ دوشکوندی. پدینک بنا کردہ سی اولان قاہرہ دہ کی «بنی طولون» جامی جوارندہ بر میدان احضار ایتشدی. بورایہ ہند، شام، حتی خراسان، مکہ، یمندن آغاچلر نقل و چیچکلر جلب ایتدی. بو چیچکلر ایچندہ قرنیل، زعفران دن بشقہ «سنبل» دہ واردی کہ بونلرک ہیچ بریسی او تاریخہ قدر زرع ایدلمشدی. «حماریہ» باغچہ سندہ بو چیچکلردن (حسبنا لالہ و نعم الوکیل) کبی جملہ لر، اکللار

[*] راغب پاشا کتبخانہ سندہ محفوظدر.

بیله تشکیل ایدردی. بو چیچک جله لرینی محافظه ایچون آلر نده آلتون و کوش مقاصلر بولان مأمورلر بولنوردی. حارویه باغچه سنده کی بویوک آغاجلرک کووده لرینی صاری باقیرایله قاپلاته رق سوسلر، خارجدن آلتون یالیزایله طلا ایتدیرردی. کونش طوغنجه بو آغاجلرک پارلدامه سندن هرکسک کوزلری قاماشیردی. چیچک سطرلری آراسنه مسک و کافورده دوکدیرردی. باغچه سنده برحوض انشا ایتدیره رک اونو جیوا ایله املا ایتدی. بوجیوا حوضنده ایچریسی ایپک ایله مزین دریدن بریتاق بولنوردی. بو یتاغه حرکات مخصوصه سیله هوا املا ایدلد کدنصرکه. آغزی برایله سدا یدیلر وجیوا حوضی اوزرینه سریلیردی. حارویه بو سیمین مایع اوزرنده، باغچه سنده کی رنکارنک قرنیلار، سنبلار، زرافشان پارلاق آغاجلر باقهرق بیوک بر ذوقله اویوردی. [*]

شو معلومات ده کوستریورکه عصرلرجه اول بزده چیچکلردن، باغچه لردن بویوک بر ذوق مدنی طویاردق. و باغچه لرمنی (نقش شکوفی = موزائیکولتور) ایله تزین ایدردک. شرق موزائیکولتورلری ایچریسده (سنبل) ک ده بیوک بر موقعی اولدینی (تاریخ مصر لابن ایاس) ک ویردیکی بالاده کی ایضاحاتندن ده آکلاشیلیور.

بوکون زواللی فقیر چیچکجیلرمنک کوپری باشنده، امین اوکنده ودها سائر سوقاق باشلرنده کی پڑمرده سپتلی ایچنده سورونن (سنبل)، و قتیله استانبولده مشهور چیچکجی دکانلرمنک زنکین جامکانلرنده اخذ موقع ایدردی! چونکه استانبولده چیچکجیلک، بوفن و صنعت پک مسعود بر صورتده ایلروله مش، بو صنعتی یاشانه بیله جک قدر هرکسده چیچکله قارشی، اینجه، نجیب بر حس حاصل اولمشدی.

اوج عصر اول استانبولده «تخته قلعه ده، آقسرایده، سلطان محمدده، آیا صوفیه ده، جبه خانه قیوسی اوکنده» [**] مجموعی سکسان قدر چیچکجی دکانلرمن واردی. فقط تأسف اولنورکه بوکون بر دانه بیله یوقدر! ایشته بودکانلرده موسم بهارده (سنبل) ک متعدد نوعلری پک دافریب بر صورتده کورولوردی.

استانبولده «سنبل» هوسکارلری ایچریسده «لاله» هوسکارانی کی اولدجه طانمش سیالرده واردی. از جمله کندی مریدان و یارانی طرفندن حق عالیلرنده:

«خلقه توحیدی فرض ایتسه ک اکر بر کلستان»

«بر کل صد پرکیدر اول کلشنک سنبل سنان»

ودور سلیمان قانونیده، (۹۳۶) ده وقوع بولان وفاتلرینه تاریخ اوله رق:

«ایلدی بستان زهدک سنبلی مأویه عزم»

«نور اوله سنبل سنانک کلستان قبری هپ»

دینلمک صورتیه توقیر و تجیل ایدیلن «سنبل یوسف سنان افندی» مرحومک تأسیس ایتدیکی «طریقت خلوتیه» نک (سنبلیه) شعبه سی سالکینندن (قوجه مصطفی پاشا شیخی) «حسن افندی مرحوم» ده بیوک بر (سنبل) هوسکاریدی. متعدد (سنبل) نوعلری

[*] تاریخ مصر لابن ایاس (برنجی جلد)

[**] اولیا چلبی نک، خالص بک افندی نک کتبخانه خصوصیلرنده محفوظ برنجی جلدینک یازمه

نسخه سندن.

آلده ایتشدی . حتی بریسی (شیخ سنبل) تسمیه ایتشدی . بو سنبل ایچون غلطه روزنامهچی سی محمود افندی حفیدی عبدالله افندی مرحوم ، (نتایج الازهار) [*] نده :

« عاشقی یاننده اشبو کوهره اولز بها »

« کر صورارسهك نامنه (شیخ سنبل) دیرلر شما »

دید کدنصره شیخ مرحومك مور رنگلی « مردم » نامنده کی دیگر بر (سنبل) ندن بحث ایدیور . بونك ایچونده :

« قتی ناز کدرر سنبللر ایچره یوقدر اقرانی »

« عجب بیرنده دیمش سیر ایدوب «مردم» دین آتی »

دیور . . .

ایشته بوکی بیوک هوسکارلر مزدن بشقه فن ازهارده متخصص عد اولونور و بو یوزدن تأمین معیشت ایدر بر چوق ذواتده واردی ، ازجمله (اوزون احمد) کی . بوذاتده هم « سنبل » هم (لاله) یتشدیرمکده ماهر دی . آلده ایتدیکی ایکی لطیف بیاض (سنبل) نوعی «درمکنون» و دیگرینی « حیاتالقلوب » تسمیه ایتشدی . [**]

(اوزون احمد) مرحومك آلده ایتدیکی بو بیاض نوعلر ، آوروپالیلرک بوکون [آلباماقسیما] ، [آلبرتین] ، [مادام وان در هوب] ، [وولتر] ، [ماموت] ، [تیمستوقل] دیدکلری نوعلردن ایکسی اولدیغنه شبهه یوقدر . فقط بزده کی امال ، معالاسف ساحه فنده کی بوکی در مکنون لرمزی اولره مال ایتش !

اوزون احمد (درمکنون) ایله (حیاتالقلوب) فی ۱۱۵۸ تاریخنده الده ایتمه موفق اولشدی . کورولیورکه بزده چیچکجیلاک مراقی لاله دورینه منحصر دکلر . چونکه (۱۱۰۵) ده « ایوب افندی زاده حسین آغا » « بیاض دریتیم » ، « دریکتا » ، « دلداده » نامریله اوچ نوع لاله آلده ایتشدی .

تاریخزده (سنبل) متخصصلری و مراقیلری آره سنده طائمش اسملردن بری ده (انبارجی زاده) در . مشهور اولان (انبارجی سنبل) ایلك دفعه اوله رق بوذاتدن ظهور ایتشدی . رنگی چوید مائیس غایت کزیده بر سنبلدی .

(باقی زاده محمد افندی) ده تورک چیچکجیلری آره سنده هم (زرین قدح) ، هم ده (سنبل) یتشدیرمکده تمیز ایتشدی . (باقی زاده سلیمانسی) نام زرین بونک تخمندن آلده ایدلش کزیده برنوع اولدیگی کی (پیش قدم) اسمنده کی سنبل خوشبوده بونک اثر ابداعیدی . بوکون فرانسزلرک [سیقلامه ن] و بزم بخور مریم دیدیکمز چیچک قرمزی نوعی ایلك دفعه اوله رق بو « باقی زاده محمد افندی » ده ظهور ایتشدی .

اسکیدن بزده تورک چیچکجیلری بوکونکی آوروپالیلر کی یگی آلده ایدیلن نوعلرک هانکی نوعدن آلده ایدلدیکنی یعنی اصل و منشأی هانکی چیچک اولدیغنی ده بیلیرلردی . حتی بتون (زرین) نوعلرینک هانکیلر ندن ظهور ایتدیکنی (بلغرادی احمد کامل افندی مرحوم) لاله رساله سنده شو صورتله بیلدیریور : « اليوم حدایق هوسکارانده بولنان زرینلرک منشأ اصلیلری (بوشناق) (و) (خوشما) اولوب

[*] کچه جی زاده رشاد بک افندیده محفوظدر .

[**] تذکره شکوفه جیان .

یعنی بوابکار ازهار رعناار و بونبات شکوفهای زیباب بو ایکی اصل اصیلدن متولد و هویدادر .
دیو بو اخلاق لطافت اتصافک مهره علم انسانی مدعی اولسه لر عقلا ترتیب مقدمات دلیله وقت
قومیوب چه دعوی چه دلیل ورق دیگر دیه رک

ماده روین خنجرین ماهیه تشبیه ایلمک

ای ملک سیما کوزل بین السماء والسمک

ایله ناطقه بند زبان تقریر دعوا اولورلر .

سلیمان نظیف بک افندینک محرر حقیری مستغرق منتداری ایدن کچنکی التفاتلرینه بر مقابله
شکران اولق اوزره، کندیلرینه حقیقه تحریرده کلک عجزمله پک صولوق اوله رق پرورده ایده بیلدیکم
شو سنبل احترامی تقدیم، تحافه اجتناسار ایتدم .

قیزیل طوپراق ۱۹ کانون نانی ۳۳۲ زراعت متخصصی

میراد رشیدی

چین مسلمانلری و چینده اسلام اختلاللری

« Elisée Réclus »

آلیره ره قلوبک

«L'empire du milieu»

« لامپیر دومیلیو » کتابندن مترجمدر .

چین مسلمانلری اندراس و انحطاطه مستعد بر عرق دکدر . بونلر افرادی کثیر ، حد ذاتنده
مهم، فعال و جوال ، چین طوپراغندن زیاده کندی عنعنه لرینه مربوط و منقاد اولق اعتباریله مشکل
الاداره بر عنصر تشکیل ایتمکده درلر . خلاصه : محمدیلر چینده حکومت ایچنده بر حکومت مشابه سنده در .
« اسقاجقو » نام مورخ مسلمانلری بکرمی میلون تخمین ایدیور ؛ حالبوکه چینک ساثر مصنفلری
بو مقداری استصغار ایدیورلر . بونلرک اکثریسی ، نفوس مسلمه یی اوتوز میلیونه ابلاغ ایتمکده درلر .
مسلمینک ، یوقاری [هوآنغ هو] ایالتنده و [قان سو] ده اکثریت اهالی یی تشکیل ایلدکلری
و چینک شمالنده کی ولایتلرک شو ، بوقضالرنده اهالینک ثلثی نسبتنده بولندقلری ادعا اولونیور .
بونکله برابر ، بالخاصه [ولایات مرکزیه] ده دکل ، علی الاطلاق چین ایمپراطورلغنک کافه ولایات
وبلادنده اسلام عنصرینک مقدار و اهمیتی حقنده بر فکر پیدا ایدلمک مطلوب ایسه « اون سکز ولایت » ده کی
اسلاملره « دونغان » لر ایله [چونغاری] ده کی اقوام مسلمه یی و [قولجا] خطه سیله شرقی ترکستان
اهالی مسلمه سنی علاوه ایتلیدر .

چین مسلملری ، علی المعتاد ، « هوی - هوی » - هوئی - هوئی - نام شاملیه یاد و تعریف
ایدلمکده درکه بونام ، وقتیه ، « اویغور » لری تعریفنه خدمت ایدردی ؛ فقط مسلمانلر ، کندیلرینی
« کياتومون » یعنی « اهل دین » وصفیه یاد ایتمکده بیوک بر اعتنا کوسترلر . بو وصفی ده ، دینسز
عد ایتدکلری چینلیردن کندیلرینی تفریق ایچون استعمال ایلکده درلر . مأخذی مونغول
لسانی اولان « دونغان » وصف و تعریفنه کلنجه بونک « دوکوتی » ویا « فرومایه » معنا سنده
اولدینی معلومدر ؛ اساساً ، بو « دونغان » نام و تعریفی چینک شمال و شمال غربی جهتلرنده مسکون اسلاملره و یریلور .
« بارمان » لسانندن مقتبس و مفهومی مجهول « پانت » تعریفنه کلنجه بو تعریف پک کثرتلی
اولغله برابر شمال و مرکزیه کی دینداشلیله وسائط اختلاطدن هان کلیاً محروم اولان « یون - نان »
ایالتی مسلمانلرینه منحصر بولمقده در .

چین مسلمانلرینک متجانس بر قومیت و ملیت تشکیل ایتمکده اولدقلری متحقق دکدر . « اویغور » ،